

15 жовтня 2015 р.

Президенту України
Порошенко П.О.

Прем'єр міністру України
Яценюку А. П.

Міністру економічного розвитку та
торгівлі України
Айваресу Абрамавічусу

Директору з комунікацій Національної
Ради реформ
Петру Іванову

*Про необхідність термінового втручання
у процес реформування державної системи
захисту прав споживачів відповідно до
європейського вектору розвитку України*

ЗВЕРНЕННЯ

представників громадських організацій
у сфері захисту прав та інтересів споживачів

Шановні панове!

Лідери та активісти ініціативної групи громадських організацій, які працюють у сфері захисту прав споживачів, звертаються до Вас із вимогою термінового втручання у процес реформування державної системи захисту прав споживачів з метою забезпечення її відповідності європейським підходам, що довели свою ефективність як в рамках Стратегії споживчої політики ЄС на 2007-2013 роки, так і Програми дій ЄС у сфері споживчої політики на період 2014-2020 роки.

Європейський вектор розвитку економіки та соціальної політики України має бути чітко означеним і зрозумілим громадянам нашої країни та міжнародній спільноті, адже ринкова економіка не працює без визнання вирішальної ролі споживача як центрального фігуранта ринкових відносин у форматі держава-споживач-бізнес, а отже й без ефективної державної функції - захисту прав споживачів, безпеки здоров'я споживачів.

Міжнародним законодавством, на відміну від українського, задеклароване право споживачів бути почутим. Це право повинно бути реалізоване в Україні не лише шляхом захисту прав споживачів у разі їх порушення, але також на превентивному рівні через участь споживачів у формуванні державної споживчої політики шляхом представництва їх громадських організацій у процесах прийняття рішень, розробки законодавчих норм та правил в усіх сферах економічної діяльності, які стосуються інтересів споживачів.

Ми занепокоєні, що під прикриттям реформування сфери захисту прав споживачів деякі представники підприємництва та влади фактично ведуть наступ на законні права споживачів, підриваючи довіру громадян до дій влади та створюючи соціальну напруженість в суспільстві всупереч інтересам багатомільйонної аудиторії споживачів.

Так звана реформа системи захисту прав споживачів на рівні Мінекономрозвитку опинилася в руках бізнесу, а створена за рішенням уряду Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (далі Держпродспоживслужба) зорієнтована на забезпечення безпечності харчових продуктів і напрями роботи, притаманні Міністерству аграрної політики та продовольства України, і не відповідає ані статті 42 Конституції України, ані постанові Кабінету Міністрів України №442, згідно якої на новоутворену Службу покладаються «функції з реалізації державної політики, які виконували органи, які припиняються». Це означає, що Держпродспоживслужба має взяти на себе функції з реалізації політики у сфері захисту прав споживачів, суть якої значно ширша, аніж безпека харчування, і яка фактично відсутня в державі.

Більше того, відповідно до Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", дві реформи – реформа у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів і реформа у сфері захисту прав споживачів – визначені окремо. Реальні ж дії щодо створення Держпродспоживслужби і проекту нової редакції Закону України «Про захист прав споживачів» свідчать про відверте лобіювання зацікавленими сторонами своїх бізнесових та політичних намірів, порушуючи принцип дотримання пріоритету інтересів споживачів порівняно з інтересами будь-яких корпоративних груп згідно з **Керівними принципами ООН на захист прав споживачів**, а саме: створення Держпродспоживслужби передбачає не лише поєднання двох вищенаведених реформ в одну, а й реалізує намір надати функціям забезпечення безпечності харчових продуктів первинного значення щодо системи захисту прав споживачів (ЗПС). Це принципова системна помилка, яка свідчить про нерозуміння сутності системи ЗПС, в рамках якої знаходяться ВСІ сектори та сегменти споживчого ринку, у тому числі й питання безпеки харчових продуктів. При цьому акцент в системі ЗПС має робитися не на контролі за процесом виробництва, транспортування та продажу товарів та послуг, а на контролі за захистом економічних інтересів споживачів та додержанням державних гарантій прав споживачів: на базове споживання, інформацію, освіту/просвіту, безпеку та якість споживання, вільний вибір, компенсації, бути почутим. Зосередження діяльності Держпродспоживслужби на питаннях безпечності харчових продуктів є помилковим підходом, який спотворює та руйнує цілісність системи ЗПС, є результатом намагання певних структур бізнесу та управління поставити свої функції й повноваження НАД системою ЗПС. Жоден із секторів не може бути винесений НАД системою ЗПС!

Ініціатори таких помилкових кроків, порушуючи Ст. 22 **Конституції України**, пішли далі, «реформувавши», а фактично розпорошивши через наданий проект Закону України «Про захист прав споживачів», вилучивши всі норми щодо харчової продукції, її якості, безпеки та здійснення державного нагляду. На неприпустимість таких дій звертається увага і в **Європейській Хартії захисту споживачів**, а саме: «Національне законодавство з питань захисту прав споживачів має містити загальні вимоги з безпечності харчових продуктів, інших товарів, а також послуг». Отже, запланована реформа у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів не повинна здійснюватися за рахунок спотворення Закону України «Про захист прав споживачів» та звуження чинного рівня прав споживачів.

Споживча громадськість висловлює свою незгоду з тим, що реформування системи ЗПС здійснюється представниками підприємництва, а лідери й спеціалісти громадських об'єднань споживачів свідомо усунені організаторами від процесу, який до того ж здійснюється в непрозорий спосіб і порушує положення **Угоди про асоціацію Україна-ЄС** (зокрема, Ст.421). Це прямий шлях до створення ще одного потужного центру корупції, імітації реформ і повного ігнорування прав та інтересів тих, для кого власне реформа і здійснюється.

З 5 серпня 2014 року в Україні діє мораторій на перевірки суб'єктів господарювання, в тому числі і на перевірки за скаргами споживачів до Держспоживінспекції. Тобто, вже більше року контролюючі органи в країні не працюють, але з бюджету їм справно виділяється фінансування. Зменшення навантаження на бізнес через мораторій на перевірки здійснено за рахунок інтересів і прав споживачів, порушення яких буйно розквітло. Проте споживачам немає до кого звернутися за державним захистом своїх прав: Держспоживінспекція багато місяців не працює, а Держпродспоживслужба ще не працює. До того ж, в місцевих органах влади ліквідовані відповідні підрозділи з питань захисту прав споживачів. Наразі керівництво Держпродспоживслужби не передбачає створення департаменту/окремого підрозділу з питань захисту прав споживачів, не говорячи про розробку та впровадження нової державної політики у сфері захисту прав споживачів на основі кращого міжнародного досвіду та директив ЄС, які є частиною Угоди про асоціацію Україна-ЄС. Отже, конституційні гарантії державного захисту споживачів залишилися на папері, а всі набуті досягнення в цій сфері втрачені, що грубо протирічить підходам ЄС.

Відповідно до позиції Європейської Комісії, метою її діяльності є поточний вплив на повсякденне життя громадян ЄС, який забезпечується через зміну акценту з можливостей виробників на потреби споживачів, що є принциповим підходом. А уряди кожної з країн-членів ЄС звітують перед Єврокомісією про стан захисту прав споживачів. В рамках діалогу керівництва ЄС та урядів країн-членів ЄС зі споживачами належна роль відводиться організаціям, що представляють інтереси споживачів.

Всі наведені міжнародні та європейські норми визнані вищими органами влади в Україні. Недотримання та пряме порушення цих та інших норм правових документів підриває авторитет влади в очах громадян України, світової та європейської спільноти, а також шкодить процесу європейської інтеграції нашої держави.

Виходячи з вище наведеного, спираючись на норми Конституції України,

ВИМАГАЄМО:

1. Невідкладно створити в уряді орган з реформування державної системи захисту прав споживачів, відокремивши її від реформи у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, як це передбачено в Стратегії сталого розвитку "Україна-2020"; забезпечити розробку та прийняття державної споживчої політики.
2. Реально, в прозорий спосіб залучити представників споживчої громадськості до новоствореного органу з реформування державної системи захисту прав споживачів та напрацювання концепції державної політики захисту прав споживачів, у тому числі з урахуванням Європейського досвіду участі споживачів у формуванні державної споживчої політики шляхом їх представництва у процесах прийняття рішень, розробки норм та правил в усіх сферах діяльності, які стосуються інтересів споживачів.
3. Зобов'язати Держпродспоживслужбу створити департамент/окремий підрозділ з питань захисту прав споживачів.
4. Зобов'язати органи місцевої влади створити в своїх структурах підрозділи з питань захисту прав споживачів.
5. Зобов'язати всі вище перелічені структури з повноваженнями та функціями захисту прав споживачів на всіх рівнях будувати свою діяльність відповідно до європейських принципів і підходів, що має бути у відкритому інформаційному доступі на сайті кожної зі структур.
6. Не допустити знищення права споживачів України на пільги по сплаті судового збору під час звернення до суду щодо відновлення своїх порушених прав.
7. Взяти до уваги, що в рамках Української частини платформи громадянського суспільства Україна-ЄС представники громадськості мають систематично звітувати до Європейської Комісії за відповідним форматом оцінювання впровадження Угоди про Асоціацію Україна-ЄС, в тому числі про реформування системи захисту прав споживачів.

Громадські організації готові до співпраці та готові інвестувати свій час і ресурси у розбудову цивілізованої європейської України, де права споживачів будуть на першому, а не останньому місці у пріоритетах держави.

Відношення влади та бізнесу до інтересів споживачів є найпершим індикатором розвитку суспільства.

З повагою,

Представники громадських організацій
у сфері прав та інтересів споживачів
(підписи наведені в додатках до цього звернення, всього на 4 арк.)

Поштова адреса для відповіді/листування:
Україна, м. Київ 02156, вул. Мілютенка 6а, Всеукраїнська федерація споживачів «ПУЛЬС»